

In memoriam Enno Kross

18.02.1935–26.02.2018

Teenekas arst, üks esimesi anesteziolooge ja intensiivraviarste Eestis, Enno Kross lahkus meie hulgast 26. veebruaril 2018.

Enno Kross sündis 18. veebruaril 1935. aastal Viljandimaal. Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskonna lõpetas ta 1962. aastal. Tööle asus ta tol ajal ainsasse intensiivravi osakonda Eestis – Tartu Vabariikliku Haigla neurokirurgia osakonna hingamiskeskusesse, mis loodi 1958. aastal poliomieliidiepideemia ajal hingamishäiretega patsientide intensiivraviks. Enno Kross oli ka anestezioloogiks neurokirurgilistel operatsioonidel, rakendades üldnarkoosi, trahhea intubatsiooni ja kopsude kunstlikku ventilatsiooni. Selline valutustamise meetodika neurokirurgiliste operatsioonide ajal oli tollaegses Nõukogude Liidus kasutusel vaid vähestes keskustes.

Aastatel 1964–1996, tervelt 32 aastat, oli Enno Kross hingamiskeskuse, tänapäeva mõistes neurointensiivravi üksuse juhataja. Poliomieliidi epideemia lõppedes hakati hingamiskeskuses ravima erineva etioloogiaga raske ajukahjustusega teadvushäiretega haigeid. Enamiku haigetest moodustasid raske traumajärgse ajukahjustusega patsiendid. Ligi 10 aasta jooksul oli hingamiskeskus ainus intensiivravi osakond Eestis ja sinna koondati raske ajukahjustusega haigeid kogu Eestist. Nende transpordiks kohalikust haiglast Tartusse sõitis välja hingamiskeskuse brigaad – arst ja õde. Oma funktsioonilt oli see tänapäeva mõistes reanimatsiooniteenistus, kuid oluliselt kehvema tehnilise varustusega ja vähesema inimressursiga kui tänapäeval.

Osakonnajuhaja Enno Kross ja 2–3 hingamiskeskuse arsti pidid seega kogu ööpäeva olema valmis erakorralisi ülesandeid täitma ning paljus tugines see töö entusiasmile.

Osakonnajuhatajana oli Enno Krossi ülesanne koolitada õdesid ja hooldajaid tööks raskete teadvushäiretega haigetega, samuti tutvustas ta mitmesugustel koolitusüritustel arstidele teadvushäiretega haigete käsitlemise põhimõtteid. Hingamiskeskus oli närvikliiniku üks teadustöö baase. Enno Kross oli paljude aju ja organismi ainevahetust käsitlevate teadustööde autor ja kaasautor. Omaette probleem oli osakonnajuhatajale intensiivraviks vajalike seadmete ja varustuse hankimine. Tolleaegse Nõukogude Liidu defitsiidimajanduse tingimustes ei olnud see nii endastmõistetavalt lihtne nagu praegu. Enno Kross suutis hea suhtlejana leida kontakti otsustajatega valitsusasus-

tustes ning säilitada ja arendada hingamiskeskuse tegevuseks vajalikku materiaalselt baasi.

Tõmbunud tagasi ravitööst, leidis Enno Kross uued väljakutsed. Oma senises tegevuses oli ta näinud alkoholihoobe osa raskete traumade ja paljude sotsiaalsete hädade tekkes. Temast sai Eesti karskusliidu asutajaliige ja ta kuulus selle juhatusse. Enno Kross oli vigastuste ennetamise projekti „Turvaline Tartu“ eestvedaja ja aktiivne osaleja selles. Sotsiaalministeeriumi korraldatud ideekonkursil „Turvaline Eesti“ pälvis see projekt ergutuspreemia. Osaledes rahvusvahelises noorte alkoholitarvitamise ja traumariski vähendamise projektis, korraldas Enno Kross kooliõpilastele kogu Eestist seminare ning trauma- ja intensiivraviosakondade külastusi. Oma rikkaliku kliinilise kogemuse baasil oskas ta noortele veenvalt selgitada, milleni viib alkoholitarvitamine ja ohtusid eirav uljus. Enno Krossi 2001. aastal koostatud brošüür „Lapsed, noorukid ja alkohol“ on üks vähestest sel teemal ilmunud trükistest.

Enno Kross oli Eesti Anestezioloogide Seltsi asutajaliige, Ludvig Puusepa nimelise Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi liige. Eesti Terviseedenduse Ühing autasustas teda 2008. aastal kuldmärgiga, oma terviseedenduslikuks tegevuseks sai Enno Kross 2008. aastal Ruta Kruuda Fondi peastipendiumi.

Enno Kross oli väsimatu töömees ja värvikas isiksus, kes jääb kauaks meelde kõigile, kes temaga töölascalat või patsiendina kokku puutusid.

**Närvikliiniku kolleegide nimel
Väino Sinisalu**